פורים

א. עס ווערט דערציילט אין מדרש[1], אַז נאָך דעם ווי עס זיינען נחתם גע־ווארן המנ"ס אגרות מיט דער גזירה אויף אידן „ונתנו ביד המן", זיינען המן מיט „כל בני חבורתו" געגאַנגען צו־פרידענערהייט און האָבן באַגעגנט מרדכי'ן.

מרדכי האָט (דעמאָלט) געזען „שלשה תינוקות שהיו באים מבית הספר"[2], איז ער זיי נאָכגעלאָפן. און המן מיט זיין חבורה זיינען עם נאָכגעגאַנגען בכדי צו הערן וואָס מרדכי וועט זיי פרעגן. „כיון שהגיע מרדכי אצל התינוקות שאל לאחד מהם פסוק לי פסוקיך[3], א"ל אל תירא מפחד פתאום ומשואת רשעים כי תבוא[4]. פתח השני ואמר אני קריתי היום ובזה הפסוק עמדתי מבית הספר[5] עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנו א־ל[6]. פתח השלישי ואמר ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול אני עשיתי ואני אשא ואני אסבול ואמלט"[7].

ווען מרדכי האָט געהערט זייערע ענטפערס (פון די פסוקים) „שחק והי' שמח שמחה גדולה אמר לו המן מה היא זאת השמחה ששמחת לדברי התינוקות הללו, אמר על בשורות טובות שבש־רוני שלא אפחד מן העצה הרעה שיעצת עלינו, מיד כעס המן הרשע ואמר אין אני שולח ידי תחלה אלא באלו התי־נוקות".

דער טעם בפשטות פאַרווואָס מרדכי האָט זיך געפרייט הערנדיק די פסוקים פון די קינדער — איז ווייל ער האָט אין דעם געזען אַ נבואה[8] אַז ער האָט ניט וואָס צו מורא האָבן פאַר גזירת המן.

און ווי מ'גענפינט בכ"מ בש"ס[9] דעם ענין פון „פסוק לי פסוקיך", אַז — דער פסוק וואָס אַ ינוקא האָט געזאָגט איז אַ כעין נבואה[10] (וכיו"ב) מלמעלה[11].

---

1) אסת"ר פ"ז, יז קרוב לסופו. וביל"ש אסתר רמז תתרנז בקיצור. וכ"ה באגדת אסתר ג, ט. מדרש אבא גוריון ד, א. מדרש לקח טוב ד, א.

2) בילי"ש ובמדרשים הנ"ל „יוצאים מבית רבן".

3) בילי"ש (ועד"ז במדרשים הנ"ל) שאמר לכולם „אמרו לי פסוקיכם".

4) משלי ג, כה.

5) בילי"ש ומדרשים הנ"ל: פתח השני ואמר עוצו.

6) ישעי' ח, יו"ד.

7) שם מו, ד.

8) ראה לקמן הערה 10.

9) גיטין סח, א. חולין צה, ב. וראה חגיגה (טו, סע"א ואילך), גיטין (נו, א) ובהערה הבאה.

10) לי' הסמ"ג במל"ת נא בסופה, הובא בכס"מ הל' ע"ז פי"א ה"ה בסופה*, ובב"י לטיו"ד סקע"ט. ומפרש שם: כלומר זה לא הי' מין נחש אלא מין נבואה (וכ"ה בלבוש שם סוס"ד). ועד"ז הוא בדרשות הר"ן דרוש יב „הוא צד נבואה", ובחי' הר"ן חולין שם (הובא בכס"מ שם ה"ד בסופה) „כעין** נבואה קטנה". וכ"ה בט"ז יו"ד שם סק"ג. ובש"ך שם סק"ה (משמע דעת הרב והפוסקים דאפילו לעשות מעשה ולסמוך עלי' לעתיד על הפסוק מותר) דחשיב קצת נבואה.

[ולהעיר שלפמ"ש בביאור הגר"א שם סק"י דמ"ש הרמ"א שם „וכן מותר לומר לתינוק פסוק לי פסוקיך", הוא כפי' הרמב"ם (הלכות ע"ז שם) והטור (יו"ד) שם, הרי לדעתם רק „ישמח ויאמר זה סימן טוב" (לשון הרמב"ם שם), ואין לעשות מעשה ולסמוך עלי' לעתיד (כדעת הראב"ד שם ופרש"י חולין שם), ואינו כמו נבואה (כמ"ש הלבוש, הט"ז והש"ך) — ראה כס"מ, ב"י וב"ח שם. ואכ"מ].

11) וגם לדעת הרמב"ם דאין לסמוך עלי' לעתיד — ראה ב"ח (יו"ד שם) בתירוץ הנהגת ר' יוחנן ור'

---

*) בכס"מ שם מסמ"ג: כענין נבואה, אבל בב"י שם: כעין נבואה כמו"ש בסמ"ג.

**) כן הובא בכס"מ שם. ובחי' הר"ן לפנינו: כגון.

דאָס איז אַבער לכאורה ניט מספיק בנדו"ד, ווארום עפ"ז — אויב דאָס איז דער תוכן עיקרי פון דעם סיפור — וואָס איז דערביי נוגע צו דערציילן די פרטים, אז ער האָט זיי געטראָפן קומענדיק פון בית הספר און אז ס'זיינען גע־ווען דריי תינוקות וואָס האָבן געזאָגט דריי פסוקים[12]?

אע"פ אז אַנדערע פרטי הסיפור — ווי דאָס אז ער האָט אַנגעטראָפן די תינוקות (ניט — געגיין זיי זוכן) און אויך דאָס אז מער ווי איין תינוק האָבן געזאָגט פסוקים מיט א תוכן של בשורה טובה כו' — זיינען מער מדגיש די הוראה און נבואה — איז אַבער דאָס ניטאָ באָם פרט פון „היו באים מבית הספר", און — אז פגע (דוקא) בשלשה תינוקות[13].

ב. אָלע ענינים אין תורה זיינען דאָך בתכלית הדיוק, ד.ה. אַז אויך דער סדר און די פרטי הלשונות אין דעם סיפור זיינען מדויק און נוגע צום ענין.

דאָרף מען פאָרשטיין:

א) דער סדר ווי די תינוקות האָבן גע־זאָגט די דריי פסוקים[14] (אל תירא, עוצו עצה, ועד זקנה) איז ניט כפי סדרם ווי זיי שטייען אין נ"ך: די פסוקים „עוצו עצה" און „ועד זקנה" שטייען אין ספר ישעי' וואָס איז בסדר הספרים פאָר משלי[15], וואו עס שטייט דער פסוק „אל תירא" (בפשטות איז דער סדר הלימוד פון די תינוקות בבית הספר — כפי סדר הספרים: תורה, נביאים, כתובים)[16]; און ס'איז אויך ניט אין א סדר מן המאוחר אל המוקדם — ווייל דעמאָלט האָבן זיי געדאַרפט זאָגן דעם שפעטערדיקן פסוק אין ישעי' „ועד זקנה" פאָר „עוצו עצה".

ב) וועגן ערשטן תינוק וועלט דער־ציילט אין מדרש אז ער האָט גלייך אָן

ששת (בחולין וגיטין שם) „דכל מעשיהם ועניניהם על פי רוח הקודש חשבינן להו באומר לתינוק פסוק לי פסוקיך כאילו שאל בדבר ה", הרי פשיטא שי"ל כן בנוגע למרדכי דהוי „כאילו שאל בדבר ה".

וגם להתירוץ בכס"מ וב"י שם בהנהגת ר"י ור"ש יש לתרץ הנהגת מרדכי (לדעת הרמב"ם) בפשטות, ד„הי' שמח כו' ואמר שלא אפחד מן העצה הרעה שיעצת עליני", ע"ד לשון הרמב"ם שם „ושמח ויאמר זה סימן טוב . . מותר הואיל ולא כיון מעשיו ולא נמנע לעשות אלא עשה זה סימן לעצמו לדבר שכבר הי". וראה לקמן הערה 20.

12) ראה יפה ענף ועץ יוסף לאסת"ר שם. מנות הלוי למג"א ג, טו (בדפוס נ.י. תשי"ד. תשל"ו — קכו, סע"ב ואילך). וראה לקוטי לוי יצחק ליקוטים על מאחז"ל ס"ע קעז ואילך.

13) והרי זה דראוי לסמוך על תינוק, וכן אשר זהו כעין נבואה לדעת רש"י וסמ"ג — נאמר „בדיק בינוקא", וכר"י בחולין שם, ור"ש בגיטין שם. ולא מצינו שיהי' בזה יתרון אם הי' כשבאו מבית הספרי', או כשהם ג' תינוקות••. וכן לדעת הרמב"ם ד„ישמח

•) ולהעיר מל' רבינו גרשום חולין שם „בדיק בינוקא כלומר הולך לתינוקת של בית רבן כו'".

••) והרי להר"ן (בחולין ובדרשותיו) שם, זה ד„הוי כנבואה" הוא ממרז"ל (ב"ב יב, ב): מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה . . לתינוקות (וכ"ה בלבוש שם) — וא"כ אין מקום

ויאמר זה סימן טוב" — לא מצינו יתרון הנ"ל. ולהעיר מגיטין נו, א.

ומ"ש בחולין שם „והוא דאיתחזק תלתא זימנא", לא קאי ע"ז ד„בדיק בינוקא" — ראה פרש"י שם (וגם לדעת הרמב"ם — ראה לח"מ לרמב"ם שם).

והא דחגיגה שם (ב„אחר") „עיילי' לבי מדרשא א"ל לינוקא כו' עד דעיילי' לחליסר בי כנישתא" — כי הי' משתדל ורוצה לשמוע פסוק לטובה ו„כולהו פסקו לי' כי האי גוונא".

14) ראה יפה ענף, עץ יוסף ומנות הלוי שבהערה 12.

15) וכן הי' סדר כתיבתן — ראה ב"ב טז, ר"ע: חזקי' וסיעתו כתבו ישעי' משלי כו'.

16) ראה שם יד, ב: סדרן של נביאים כו' של כתובים. ומגמרא שם (שהובא בהערה שלפנ"ז) מובן שישעי' ומשלי היו כתובים כבר בימי מרדכי.

להגבלות הנ"ל. ולהעיר דבעל המאמר „מיום שחרב כו'" הוא ר' יוחנן שהוא הי' „בדיק בינוקא" בחולין שם.

קיין הקדמה געזאגט דעם פסוק, משא"כ ביים צווייטן תינוק שטייט: „פתח השני ואמר אני קריתי היום ובזה הפסוק עמדתי מבית הספר"[17]. — אז ער האָט יענעם טאָג געלערנט אַנדערע פסוקים[18], נאָר בא דעם פסוק איז ער געבליבן שטיין. איז ניט מובן: צי דען האָט דער ערשטער תינוק יענעם טאָג געלערנט אין חדר בלויז דעם פסוק „אל תירא" און ניט מער?

ג) וויבאַלד מרדכי האָט דאָס אַנגע־ נומען אַלס א נבואה[19], פאַרוואָס זאָגט ער דעם לשון „על בשורות טובות שבש־ רוני", און ניט „שנבאו לי טובה" וכיו"ב[20]?

ג. אויך פאַדערט זיך ביאור:

ווי עס ווערט דערציילט אין מדרש, איז דער זמן המאורע הנ"ל געווען באַלד נאָכדעם ווי עס זיינען געחתמ"ט גע־ ווארן די אגרות הגזירה, און שוין דעמאָלט איז בא מרדכי געווען א שמחה גדולה פון דער בשורה טובה, אז ס'איז ניטא וואָס מורא צו האָבן פאַר המנ"ס עצה רעה — אויב אזוי, פאַרוואָס איז נאָכדעם געווען דער גאַנצער שטורעם פון „וילבש שק ואפר גו' ויזעק זעקה גדולה ומרה"[21], און דער ריבוי הפרטים

וואָס מרדכי האָט געטאָן און אַנגעזאָגט אסתר'ן צו טאָן (ווי דערציילט אין דער מגילה)[22]?

פון דעם אַלעם איז משמע, אז מרדכי האָט דעם „פסוק לי פסוקיך" פון די תינוקות ניט אַנגענומען אַלס א נבואה ממש[23]. איז שווער צו פאַרשטיין, לאידך גיסא, פאַרוואָס „שחק והי' שמח שמחה גדולה"?

ד. נקודת הביאור בזה — ובהקדים, אז די גזירה איז געווען „להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים"[24],

און בנוגע דער סיבה אויף דער גזירה איז עס — א) ווי דערציילט אין דער מגילה, און ב) ע"פ מדרשי חז"ל.

אין דער מגילה[25] ווערט דערציילט אז דאָס האָט זיך אַנגעהויבן פון דעם וואָס „כל[26] עבדי המלך גו' כורעים ומשת־ חווים להמן גו' ומרדכי לא יכרע ולא ישתחווה . . וימלא המן חמה. ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו כי הגידו לו את עם מרדכי. ויבקש המן להשמיד את כל היהודים גו' עם מרדכי".

ד.ה. אז בשעת המן האָט חוקר ודורש געווען פאַרוואָס מרדכי בוקט זיך ניט צו אים און ער האָט אויסגעפונען אז דאָס איז ניט צוליב מרדכי'ס אייגנשאַפטן אַלס א פרט — זייענדיק פון די ראשי סנהדרין און דער מנהיג בא אידן וכו'

17) ראה לעיל הערה 5 שביל"ש ועוד מדרשים ליתא.

18) במנות הלוי שם „כי אותו יום קרא מקרא אולי בימים אחרי' קרא כתובים או שנה משנה כו'".

19) ראה לעיל הערות 10, 11. ולהעיר דלפי' הר"ן ולבוש הנ"ל (בשוה"ג הב' להערה 13) הרי זה דוקא כשניטלה נבואה מן הנביאים. ובזמן מרדכי עדיין לא פסקה נבואה. אבל ל' הגמרא היא „מיום שחרב ביהמ"ק כו'".

20) ולפי דעת הרמב"ם ד„ישמח ויאמר זה סימן טוב . . לדבר שכבר הי' כו'", צ"ק הלשון „בשורות טובות שבשרוני" שמורה על העתיד. אבל ראה לעיל (הערה 11) ע"פ הב"ח.

21) אסתר ד, א.

22) לדעת הרמב"ם הנ"ל אי"ז קושיא, כי ההיתר לשאול לתינוק כו' הוא „הואיל ולא נמנע מלעשות כו'".

23) ולהעיר מהסיום באגדת אסתר שם: התחיל מרדכי צווח ואמר אלי אלי למה עזבתני.

24) אסתר ג, יג.

25) ראה בכמה ענינים דלקמן — תו"א צה, סע"ד. צט, א ואילך. קיח, ג ואילך. ובכ"מ.

26) שם, ב ואילך.

— נאָר „הגידו לו את עם מרדכי", „אשר הוא יהודי"[27], אז דאָס איז דערפאָר וואָס זייענדיק אַ איד גלויבט ער נאָר אין דעם אויבערשטן, און איז כופר בכל ע"ז, יעדער זאָך וואָס האַלט זיך פאָר אַ מצי־אות — דאָס האָט ביי המנ'ען ארויס־געפופן גרויס כעס, „וימלא המן חמה".

און וויבאַלד אז דאָס וואָס „מרדכי לא יכרע ולא ישתחווה" איז דערפאָר ווייל „הוא יהודי", איז „ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו" — וויבאַלד אז די סיבה וואָס מרדכי בוקט זיך ניט איז די נקודת היהדות וועלכע איז פאָראַן ביי אַלע איידן[28] „מנער ועד זקן טף ונשים", מיינט עס דאָך אז ניט נאָר מרדכי, נאָר דער גאַנצער „עם מרדכי" אַנערקענט ניט זיין מציאות און אַ פשיטא — ניט צו בוקן זיך צו אים[29], — האָט ער געזוכט אַ וועג „להשמיד את כל היהודים".

ה. ווי קומט עס אָבער אז המן האָט געקענט ברענגען אזאַ גזירה אויף איידן? זיינען חז"ל[30] מבאר אז די סיבה (רוחנית) איז געווען „מפני שהשתחוו לצלם"[31] — וויבאַלד אז בא איידן איז געווען אזאַ פעולה און תנועה (אפילו ווען בלויז לפנים[32], בלא לב ולב כלל[33]) וואָס איז היפך פון דער נקודת היהדות[34] און רירט אן דעם עצם פאַרבונד זייערן מיטן אויבערשטן — האָט דאָס במילא געבראכט די גזירת כליי"ר ל", ווייל די גאַנצע מציאות און קיום פון איידן איז זייער פאַרבונד מיט דעם אויבערשטן[35].

און דאָס איז געווען מרדכי'ס דאגה, ביז אַז „וילבש שק ואפר גו' ויזעק זעקה גדולה ומרה". וואָרום „מרדכי ידע את כל אשר נעשה"[36] — ער האָט געוואוסט די סיבה וואָס האָט געבראכט די גזירה — איז געווען דאגתו: טאָמער איז ביי זיי דער „השתחוו לצלם" געווען אן ענין פון עבודה זרה ח"ו[37]; און אפילו אַז דער „השתחוו" איז בלויז לפנים, נאָר בחיצוניות, ווייזט עס דאָך אַבער אַז די נקודת היהדות והאמונה איז בא זיי ניט בגלוי; ווען דאָס וואָלט ביי זיי געווען בגלוי, וואָלט עס געפועלט „שלא יוכלו יגעו אפילו בלבושיו שהם מחשבה דבור ומעשה של אמונת ה' אחד", און בא זיי

---

27) שם, ד.

28) תניא פי"ח.

29) ראה פרש"י לאסתר ג, ב: כורעים ומשתחווים שעשה עצמו אלוה לפיכך ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה. ושם, ד: כי הוא יהודי והווהר על עבודת אלילים. מגילה יט, א (ש"נ לתוס' שבת (עב, ב) וסנהדרין (סא, ב)). אסת"ר פ"ז, ח. וראה מנות הלוי בהקדמה בביאור פתיחה הי"ב (יט, ב), ובפי' לפסוקים הנ"ל. ובכ"מ. וראה לקמן בפנים.

30) מגילה יב, א. וראה שהש"ר פ"ז, ח. וראה בארוכה מנות הלוי בהקדמה בתחלתו (ב, ב ואילך).

31) במאירי סנהדרין ספ"ח (ע' 278) כתב: ויש גורסים מפני שהשתחוו להמן. וראה חדא"ג מהרש"א מגילה שם ובהערה 29.

32) מגילה שם.

33) בפרש"י מגילה שם „מיראה". וראה חדא"ג שם. ובמאירי סנהדרין שם: הואיל ולא הי' הדבר עשוי אלא להנאת עצמו. וראה מנות הלוי שם.

34) וגם לדעת ר"ת (תוד"ה שלא (ע"ז ג, א). וש"נ לתוד"ה מה ראו (פסחים נג, ב). וסוד"ה אלמלי (כתובות לג, ב). ושם דחו, דלשון פלחו לצלמא משמע דהוי ע"ז) דהוי אנדרטי עשוי' לכבוד המלך (וראה חדא"ג מגילה שם) — ראה ענף יוסף למגילה שם דשאר ישראל לא ידעו מזה וסברו דמשתחווין לצלם, ע"ש. וראה בארוכה מנות הלוי שם.

35) וראה בארוכה לקו"ש חל"א (ע' 172 ואילך), שגם להדיעה באסת"ר שם (פ"ז, יח. וראה מגילה שם) שהוא לפי שנהנו מסעודתו של אחשורוש, הרי עיקר החטא בזה שבשביל זה נתחייבו כלי' הוא (לא לפי שה' מאכלות אסורות, כ"א) לפי שנהנו מסעודתו של אותו רשע, שזהו בניגוד לאמונה הטהורה והתקשרות בה' אחד, ע"ש בארוכה. וראה מפרשי הע"י מגילה שם. מפרשי המדרש. ובארוכה במנות הלוי שם.

36) אסתר ד, א. ראה פרש"י שם. אסת"ר פ"ז, שם. יל"ש לפסוק הנ"ל (רמז תתרנו „ד"א ומרדכי ידע כו'"). ועוד.

37) ראה הערה 34.

וואלט געווען „למסור נפשו אפילו שלא לעשות רק איזה מעשה לבד נגד אמונת ה' אחד כגון להשתחוות לע"ז אף שאינו מאמין בה כלל בלבו"[38]. וואורום מצד דעם חפץ ורצון פון א אידן צו זיין דבוק מיט דעם אויבערטשן, „היא יראה ומפחדת בטבעה מנגוע בקצה טומאת[39] ע"ז ח"ו שהוא נגד אמונת ה' אחד אפילו בלבושי' החיצונים שהם דבור או מעשה בלי אמונה בלב כלל"[38].

דעריבער האָט מרדכי געווואוסט, אז דער וועג צו ביטול הגזירה איז דורך מעורר זיין ביי אידן די נקודת היהדות אז זי זאָל אַרויסקומען בגלוי, אז די תכונה פון עם מרדכי אז „לא יכרע ולא ישתחווה" זאָל דורכנעמען אַלע לבושי הנפש פון מחשבה דיבור ומעשה ביז צו מסנ"פ על קידוש השם בפועל ממש.

און בשעת מרדכי האָט געהערט פון די תינוקות „שהיו באים מבית הספר" די פסוקים וועלכע דריקן אויס די אמונה ובטחון אין דעם אויבערשטן, האָט ער געווואוסט אז אידן וועלן ביישטיין דעם נסיון און וועלן זיין גרייט אויף מסנ"פ — „שחק והי' שמח שמחה גדולה", ווייל ס'איז ניטא וואס צו מורא האָבן פאַר דער „עצה הרעה שיעצת עלינו" — וכדלקמן.

און בשעת ער האָט דערהערט די „בשורות טובות" איז דערנאָך „ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר ויזעק זעקה גדולה ומרה . . ובכל מדינה ומדינה גו' אבל גדול ליהודים וצום ובכי ומספד" כדי צו מעורר זיין און אַרויסברענגען בגילוי די נקודת היהדות און די גרייטקייט אויף מסנ"פ[40] בפועל.

ו. דער חילוק אינעם תוכן פון די דריי פסוקים:

דער פסוק „אל תירא מפחד פתאום ומשואת רשעים כי תבוא" רעדט וועגן א פחד און א צרה גלוי', און מ'זאָגט אויף דעם „אל תירא" — אַן קיין הסברה. אינעם פסוק „עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום" רעדט זיך ניט וועגן א בפועל'דיקער צרה, נאָר וועגן א „עצה" און „דבר" אויף ברייגען א צרה — און מען זאָגט ניט נאָר אז זיי וועלן בטל ווערן, נאָר אויך א הסברה וטעם — „כי עמנו א-ל". אינעם דריטן פסוק „ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול אני עשיתי ואני אשא ואני אסבול ואמלט" רעדט זיך איבערהויפט ניט וועגן א צרה, ניט בגילוי און ניט בהכנה, נאָר וועגן „זקנה" און „שיבה", וועלכע זיינען שינויים טבעיים אין דער בריאה וואס דער אויבערשטער האָט באַשאַפן, און מען זאָגט ניט נאָר אז „אני הוא" און „ואני אסבול", נאָר אויך אז „אני עשיתי ואני אשא".

אין תוכן הענינים ברוחניות ווייזן די דריי פסוקים אויף דריי תנועות ומדרי־גות אין דעם אופן פון אמונה ובטחון אין דעם אויבערשטן, וואס ברענגט אַרויס די מסנ"פ פון א אידן פאַר דעם אויבערשטן:

„אל תירא מפחד פתאום ומשואת רשעים כי תבוא" — מצד אמונה און בטחון אין דעם אויבערשטן, איז כאָטש אז ע"פ טבע באַפאַלט א מענטש'ן א

38) תניא ספי"ט.

39) ואולי י"ל דלכן כתב „בקצה טומאת ע"ז", ולא חטא ע"ז, כי כשאינו מאמין בה כלל בלבו אינו עובר על חטא ע"ז מכיון שאינו עובדה כלל (ראה סנהדרין סא, ב. ובתוס' שם), ואעפ"כ תוקף האהבה לה' היא עד כדי כך, שמוסר נפשו שלא לנגוע גם בקצה טומאת ע"ז.

40) ראה תו"א צד, סע"ד ואילך.

מורא בא א פלוצלונגדיקן אנקום פון פחד און „שואת רשעים", איז אבער ביי א מאמין, ביי א איד, ניטא די מורא — און ער דארף ניט האבן קיין הסברה וטעם אויפדעם. בטבעו איז זיין געפיל ע"ד מרז"ל[41] — כל מה דעביד רחמנא לטב עביד.

א שטארקערער אופן פון אמונה אז „עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום" — ניט בלויז האט ער ניט קיין מורא, נאר בא אים איז בוודאות אז „תופר" און „לא יקום", און די הסברה און טעם שכלי — (בא עם איז בודאות) „כי עמנו א־ל".

למעלה מזה איז דער אפלייג אז „ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול" — אויך די חוקות ועניני הטבע, וואס דער אויבערשטער האט קובע געווען אין דער בריאה, האבן אויף א איד ניט קיין שליטה און ער ווערט פון זיי ניט נתפעל — און דערויף פאדערט זיך א הסברה נוספת: ניט נאר אז „עמנו א־ל", נאר אז „אני עשיתי", ובמילא „אני אשא ואני אסבול ואמלט".

ז. דאס זיינען אויך דריי מדריגות זו למעלה מזו אין דעם חינוך בבית הספר פון די תינוקות של בית רבן:

בא דעם ערשטן קינד, א תינוק בתחילת חינוכו, איז דאס אין אן אופן פון „פסוק . . פסוקיך": מער פון דעם האט ער נאך ניט געלערנט; אבער אפילו איידער ער איז שייך צו פאר־שטיין מיט זיין שכל, דארף בא אים זיין בפשטות, אפגעפסקנט, אז „אל תירא מפחד פתאום ומשואת רשעים כי תבוא".

ווען דער תינוק ווערט עלטער און האט שוין מער געלערנט — „אני קריתי היום ובזה הפסוק עמדתי" — ער האט שוין אליין געלייענט (געלערנט), ער איז שייך צו אייגענעם פארשטאנד, לערנט מען אים א טיפערן אפלייג, א העכערע דרגא אין אמונה ובטחון, מיט געוויס־קייט: „עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום" און אויך די הסברה — „כי עמנו א־ל".

און דעם דריטן סוג תינוק, וואס איז נאכמער[42] אויסגעוואקסן אין שכל און דעת, אים לערנט מען און מ'פלאנצט איין אויך דעם אפלייג אז א איד ווערט ניט נתפעל אפילו פון די הגבלות וחוקי הטבע וואס דער אויבערשטער האט בא־שאפן, מיט דער גאנצער הסברה וואס אין פסוק.

ח. בשעת מרדכי האט געהערט די פסוקים פון די קינדער בעת „שהיו באים מבית הספר" — זייער חינוך איז באופן אז ניט נאר זייענדיק אין „בית הספר" דערוועקט מען אין זיי און מען לערנט זיי אמונה און מסנ"פ („אל תירא גו") און אז עס זאל ביי זיי זיין אפגעלייגט אויך בשכל ורגש, נאר זיי נעמען דאס אלץ מיט זיך אויך ווען זיי זיינען „באים מבית הספר", קומענדיק צו זייערע הייזער — „שחק והי' שמח שמחה גדולה". פון די פסוקים פון די תינוקות האט ער געזען, אז בא איד איז גאנץ די נקודת היהדות, בא אלע אידן; ובמילא איז אפילו די וואס ביי זיי איז עס נאך ניט בגלוי, וועלן אט די תינוקות דאס ביי זיי מעורר זיין און מגלה זיין קומענדיק מבית הספר לביתם.

דאס איז אויך דער דיוק הלשון פון מרדכי, אז זיין שמחה איז פון די

41) ברכות ס, סע"ב. טושו"ע או"ח סו"ס רל.

42) דבפשטות דברי השלישי באו בהמשך לדברי השני, ולכן לא הוצרך לכפול „אני קריתי היום ובזה הפסוק עמדתי".

„בשורות טובות שבשרוני שלא אפחד מן העצה הרעה שיעצת עלינו" — די דיבורים עצמם פון די תינוקות זיינען די „בשורות טובות שבשרוני", אז בא אידן איז גאנץ[43] (און וועט זיין גאנץ) די נקודת היהדות והמסנ"פ וואס איז מבטל גזירת המן — „שלא אפחד כו".

און דאס איז אויך וואס „מיד כעס המן הרשע ואמר אין אני שולח ידי תחלה אלא באלו התינוקות" — אין די תינוקות האט ער געזען דעם משך און נאכ־מער די סיבה פון דעם „לא יכרע ולא ישתחווה" פאר אים, און פאר יעדער ע"ז.

ט. ע"פ הנ"ל קומט צו א תוספת הסברה אין דעם מארז"ל[44] הידוע אויף „קיימו וקבלו היהודים"[45] — „קיימו מה שקבלו כבר", און אז בפורים איז בטל געווארן די „מודעא רבה לאורייתא", ווייל „הדר קבלוה בימי אחשורוש" (און וויו חסידות[46] איז מבאר דעם פסוק[47] „וקבל היהודים את אשר החלו לעשות", אז במ"ת איז געווען נאר די התחלה — „החלו לעשות" — ווייל דעמאלט איז די מסנ"פ פון אידן אויף קבלת התורה (דאס וואס הקדימו נעשה לנשמע) גע־קומען מצד למעלה („כפה עליהם הר כגיגית"[44]); אבער בימי הפורים איז געווען „וקבל היהודים", א קבלה גמורה, דורך דער מסנ"פ פון כל ישראל מעצמם, דעריבער איז דאן געווען דער גמר ושלימות קבלת התורה) —

אז כשם ווי אין דעם זמן פון „החלו לעשות", במ"ת, איז דוקא בזכות דער ערבות פון די קינדער — „בנינו עורבים אותנו"[48] — האט דאן דער אוי־בערשטער געגעבן די תורה צו אידן,

עד"ז איז געווען אינעם זמן פון „וקבל היהודים" בימי אחשורוש, אז די קבלה גמורה האט זיך אויפגעטאן מצד דער „ערבות" פון די קינדער — דורך די תינוקות של בית רבן[49] הנ"ל ובכלל די כ"ב אלף תינוקות וועלכע מרדכי האט צוזאמען געקליבן, געלערנט מיט זיי, איינגעפלאנצט אין זיי מסנ"פ בגלוי ובפועל ווי חז"ל דערציילן בארוכה[50].

און כשם ווי דער אויפטו פון פורים לגבי מ"ת איז (כנ"ל) באשטאנען אין דעם, וואס ביי מ"ת איז די מסנ"פ פון אידן געווען בעיקר בכח, מצד זייער נשמה ומצד למעלה, און בפורים זיינען זיי געשטאנען אין א תנועה פון מסנ"פ בפועל, אויך מצד גופם ומצד המטה —

אזוי איז עס אויך בנוגע דעם „בנינו עורבים אותנו", אז בפורים איז דאס געווען ניט בלויז בכח און מצד אמירת האבות, נאר דאס האט זיך אויס־געדריקט בפועל בא די בנים גופא כנ"ל, און נאכמער: זיי האבן דאס געפועלט אויך בא די אבות.

ומצד דעם איז דוקא דעמאלט געווען דער „וקבל היהודים", די קבלה גמורה.

---

43) וע"ז מובן הלשון „בשורות טובות שבשרוני" — ל' רבים, דאם הכוונה רק לזה שבשרו „שלא אפחד מן העצה הרעה" הרי זו בשורה אחת, אלא שבכל פסוק של כל תינוק היתה עוד בשורה על אופן ותוקף האמונה.

44) שבת פח, א.

45) אסתר ט, כז.

46) בד"ה וקבל היהודים בתרא (ובהוספות שם קיח, ג ואילך) שערי אורה ואוה"ת.

47) שם, כג.

48) שהש"ר פ"א, ד. ושי"נ.

49) ראה ד"ה וקבל היהודים תרפ"ז (בסה"מ תרפ"ז ותש"א) פ"א־ב ובסופו.

50) ראה אסתי' פ"ט, ד. יל"ש שם בסופו: מה עשה מרדכי כו'.

יו"ד. פון דעם האָט מען די הוראה לכל הדורות, ובפרט אין דעם דרא דעקבתא דמשיחא, וועט מ'איז נאָך „עבדי אחשורוש"[51]:

בשעת מ'וויל וויסן דעם מצב (און דעם עתיד) פון דעם אידישן פאָלק, דאַרף מען זען וואָס עס טוט זיך מיט די תינוקות, אויך (ובעיקר) וועט באים (זיי קומען) מבית הספר.

אין קלאָרע ווערטער מיינט עס: דער חינוך דאַרף זיין (כנ"ל) אַז פון זייערע פריעסטע קינדערשע יאָרן, נאָך איידער זיי זיינען שייך צו פאַרשטיין אַן ענין שכלי, דאַרף מען זיי מחנך זיין און איינקאָרבן אין זיי דעם אָפלייג אַז זיי זאָלן פאָר קיינעם ניט מורא האָבן, נאָר בלויז פאָר דעם אויבערשטן אליין. און ווי דער פאָטער פון בעש"ט, ר' אליעזר, האָט אָנגעזאָגט דעם בעש"ט וועט ער איז אַלט געווען פינף יאָר[52]: זאָלסט פאָר קיינעם און פאָר קיין זאַך אויף דער וועלט ניט מורא האָבן, מער ניט פאָר ג-ט אליין.

און וועט זיי ווערן עלטער און זיינען שייך צו פאַרשטיין, לערנט מען זיי אויך דעם צווייטן ענין, צו פאַרשטיין אַז „עוצו עצה ותופר גו' כי עמנו א-ל", און דערנאָך דעם דריטן ענין, כנ"ל בפרטיות.

וואָס כדי אַז דאָס זאָל זיך בא זיי אָפּ-לייגן כדבעי, עס זאָל ווערן „פסוקיך", איז ניט מספיק לערנען בלויז די פסוקים אין תורה שבכתב, נאָר מ'דאַרף זיי לערנען און מסביר זיין נקודות עכ"פ פון די ביאורים אין תורה שבעל פה בכלל און אין תורת החסידות בפרט[53];

און בשעת די אידישע קינדער נעמען־מיט און לעבן מיט דעם תוכן פון די פסוקים אויך אַרויסגייענדיק אין דרויסן פון בית הספר און ברענגען עס מיט זיך אין זייערע הייזער, איז כשם ווי דאָס איז געווען בימים ההם, אַזוי וועט דאָס זיין בזמן הזה[54], אַז דאָס וועט פאַרזיכערן דעם קיום און המשך פון תורה בישראל און עס וועט ניט זיין וואָס צו מורא האָבן פאָר קיין שום דבר בעולם, וואָרום „מפי[55] עוללים ויונקים יסדת עוז גו' להשבית אויב ומתנקם",

און עס ווערט מקוים דער „והשיב לב אבות על בנים — על ידי בנים", ווען „הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא"[56], „יאמר לבנים דרך אהבה ורצון לכו ודברו אל אבותיכם לאחוז בדרכי המקום"[57], און עס קומט דער יום ה' הגדול והנורא[56], מסמך גאולה לגאולה[58] — יום הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(משיחת פורים תשכ"ו)

---

51) מגילה יד, א.

52) לקו"ד ח"ג ע' 770.

53) וראה זח"א קיח, א: וכד יהא קריב ליומי משיחא אפילו רביי דעלמא זמינין לאשכחא טמירין דחכמתא כו'.

54) ראה ד"ה וקבל היהודים שם ובהמכ' (בהוספה) שבסוף הקונט'.

55) תהלים ח, ג. הובא בשהש"ר שם לענין מ"ת — בנינו עורבים אותנו. ובד"ה וקבל היהודים שם.

56) מלאכי בסופו.

57) פרש"י שם.

58) מגילה ו, סע"ב.